

Türkmen yazar Agageldi Allanazarov'un «İki kardeş» ve «Sınav» hikayelerini «ELVES» yöntemiyle okuma denemesi

Category: Edebiyatý öwreniş, Ertekiler, Kitapcy, Sözler
написано kitapcy | 22 января, 2025

Türkmen yazar Agageldi Allanazarov'un «İki kardeş» ve «Sınav» hikayelerini «ELVES» yöntemiyle okuma denemesi

TÜRKMEN YAZAR AGAGELDİ ALLANAZAROV'UN "İKİ KARDEŞ" VE "SINAV" ADLI HİKÂYELERİNİ "ELVES" YÖNTEMİYLE OKUMA DENEMESİ

● Özet

Türkmen yazar Agageldi Allanazarov, Çağdaş Türkmenistan edebiyatının roman, hikâye, şiir gibi birçok türünde eser vermiş, özellikle de çocuk edebiyatı sahasında adını duyurmuş bir yazardır. ELVES yöntemi ise, anlatıya dayalı türlerin dinleyici üzerindeki etkisini artırmayı amaçlar. "Excite", "Listen", "Visualize", "Extend" ve "Savor" sözcüklerinin ilk harflerinden oluşmuştur. "Dinlediğini anlama" becerisinin geliştirmesi amacıyla tasarlanmış bir yöntemdir. Edebiyat-dil öğretiminde kullanılabilecek bir yöntemdir. Türkmen yazar Agageldi Allanazarov'un "İki Kardeş" ve "Sınav" adlı iki hikâyesi Türkiye Türkçesine aktarılmış, ELVES yöntemine uyarlanma çalışması yapılmıştır. Bu yolla, Türkmen edebiyatında yetişkinlere yönelik olduğu kadar çocuklara yönelik olarak yazdığı edebî eserleriyle de tanınan Agageldi Allanazarov'un hikâyelerinin eğitim boyutuna da dikkat çekmek amaçlanmıştır.

■ GİRİŞ

Bu çalışma, temel olarak iki unsur üzerinden yapılacaktır: Türkmen yazar Agageldi Allanazarov'un tarafımızdan Türkiye Türkçesine aktarılan hikâyeleri ve "ELVES" yöntemi.

Türkmen yazar Agageldi Allanazarov, 1948'de Tagtabazar yöresinin Marçak köyünde dünyaya gelmiştir. Köylerindeki okulun 8. sınıfını bitirdikten sonra, Marı (Merv) Öğretmenlik Okulu'na kayıt olur. Allanazarov, okulu tamamladıktan sonra, bir yıl Marı şehrindeki 6 Numaralı Orta Mektep'te başlangıç sınıfı öğretmeni olarak çalışmıştır. O yıl, askerlik görevine çağrılıp Pribaltika'da görev yapmıştır. O, görevini tamamlayıp 1971 yılında Moskova'daki Maksim Gorki Edebiyat Enstitüsüne girmiş, bu enstitüyü 1977 yılında tamamlamıştır. Daha sonra Aşkabat'a gelip Türkmenistan Neşriyatı'nda redaktör olarak işe başlamıştır. Daha sonra farklı zamanlarda neşriyatın redaktörü ve yöneticisi olarak görev yapmış, 1922'de Bakanlar Kurulu'nun Matbuat Komitesinin başkan yardımcılığına atanmıştır. Hâlen, Türkmen devlet neşriyat hizmetlerinde görev yapmaktadır. (2006 yılı itibarıyla.)

"At Gaýraty", "Üç Murtlak Kapitan", "Ertekiler", "Şadyýan Harplyk", "Şol Bir Gezek Uçan it", "Çölüň Deňiz Günleri" gibi çocuklar için yazılan eserlerin ve "Ýedi Däne", "Iner Ýüki", "Çat Açan Menzil", "Söýgi Pursatlary", "Ýoldan Gelen Hat", "Gyratyň Howalasy", "Kalbyma We Alysa Syýahat", "Ojak" gibi Türkmençe neşredilen 40'tan fazla eserin sahibidir. Eserleri, 20'den fazla dünya diline çevrilmiştir. Eserlerinden bazıları sinema filmi olarak çekilmiştir. Yazarlar Birliği'nin üyesidir. Devlet tarafından kendisine birçok ödül verilmiştir. (Allanazarov 2006, 565).

Çalışmanın ikinci ayağını oluşturan "ELVES" metodu, daha çok edebiyat-dil öğretiminin "dinleme" ve "anlatma" becerilerine yönelik bir yöntemdir. Dinleme, ana dili eğitiminin dört temel dil becerisinden birisidir.

Dinleme etkinliğiyle ilgili beceriler, birey tarafından doğal bir biçimde elde edilir. Ancak bu beceriyi "geliştirmede" edebiyat eserlerine ve ana dili öğretimine önemli bir görev düşmektedir.

“İletişimin ve öğrenmenin en temel yolu olan dinleme, çocuğun yaşamında yer alan ilk anlama etkinliğidir. Yaşamın her alanında görülen dinleme etkinliğiyle ilgili beceri ve alışkanlıklar doğal biçimde elde edilir. Ancak doğal biçimde elde edilen bu beceri ve alışkanlıklar bireyin yaşama hazırlanması için yeterli değildir. Öğrencilerin dinleme becerisi kazanmaları için Türkçe öğretimine büyük görevler düşmektedir.” (Sever vd. 2006, 25).

Sever’in ifadelerine ek olarak Calp (2007,167), dinlemenin diğer sosyal becerilerle de ilişkisine değinerek ana dili öğretimine düşen göreve dikkat çekmektedir:

“İnsanlar tarafından kazanılan çoğu bilgi dinleyerek alınır. Öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurabilmeleri için yaratıcı ve eleştirici olarak dinleme becerilerini geliştirmeye ihtiyaç vardır. Öğrencileri dinlediklerini anlamaya, ayırmaya, eleştirip değerlendirmeye götürecektir beceri ve alışkanlıkların kazandırılmasında ana dili öğretimine büyük sorumluluklar düşmektedir.”

Küçük yaştan başlayarak dinlemeye başlayan çocuğa, çocuk edebiyatı ürünleri, özellikle tahkiyeye dayalı türler, sadece dil ediniminde fayda sağlamaz. İçerdiği iletilerle, çocuğun içerisinde yaşamakta olduğu topluma uyum sağlamasını kolaylaştıracak bir görev de üstlenir. Ayrıca çocuk edebiyatı ürünlerindeki macera unsuru, sürekli canlı tutulan merak unsuru gibi etkenler de birçok sosyal becerinin çocuğun bilinçaltına yerleşmesini sağlayacaktır. Ama burada asıl üzerinde durulması gereken konu, çocuk edebiyatı ürününün çocuğa anlatılış- aktarılış şeklidir. Yani yöntemdir. Eflatun Cem Güney, bu konuya şöyle dikkat çekiyor:

“...Öyle ya, masal deyip geçmeyin; kökleri vardır geçmişte, dayanır durur dağ gibi... Dalları var üstümüzde; yeşerir gider, bağ gibi... Ama anlatılacağı gibi anlatılırsa... Zira asıl tadı anlatılışındadır bunların; hele masal ağzıyla iki tekerleyip bir yuvarlamasını bilen masal ustalarından dinlenirse tadına doyum olmaz doğrusu...” (Güney 1982, 5).

Güney, burada çocuk edebiyatı ürünlerinden masalın anlatımının dinlemeye olan etkisine vurgu yapsa da, dikkat çektiği konunun hikâyeleri de kapsadığını kolaylıkla söyleyebiliriz. O halde edebî ürünlerin dinleme eğitimi katkısı, anlatımının etkili ve dikkat çekici olmasına bağlıdır.

Olaya dayalı türlerin anlatımını etkili kılabilen yöntemlerden birisi de “ELVES” yöntemidir. “ELVES”, İngilizce “Excite”, “Listen”, “Visualize”, “Extend” ve “Savor” sözcüklerinin ilk harflerinden oluşmuştur. “Dinlediğini anlama” becerisinin geliştirmesi amacıyla tasarlanmış bir yöntemdir. Bir başka amacı da çocukların okuma isteklerini sürekli canlı tutmaktır. ELVES, edebiyat-dil öğretiminde kullanılabilecek bir yöntemdir. Bu yöntemin aşamaları şu şekildedir:

1. EXCIT (Ön Bilgilerin Hazırlanmasını Sağlama-Dikkati Çekme-Güdüleme)

2. Bu basamak, yöntemin ilk aşamasıdır.

Dinleyicilere metni okumadan-anlatmadan önce, konu ile ilgili ön bilgilerinin hatırlatılması gerekir. Onlara dinleyecekleri konu hakkında ipucu sağlamak demek olan “Excit”, aynı zamanda kavramayı da kolaylaştırır.

ELVES yönteminin bu ilk aşamasında, bir tartışma ortamı oluşturulur. Bu ortam sayesinde metnin çocuklara okunmasından önce çocukların metinle ilgili “ön bilgileri” harekete geçirilir. Okuyucu-anlatıcı, metnin ana düşüncesi, konusu ve çocukların hayat tecrübeleri metinde yer alan karakterlerle bağdaştırarak dinleyiciye sorular yöneltir ve tartışmaya rehberlik eder.

“Anlatılanları dinlemeye geçmeden önce, dinleme amacının ya da amaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Dinleme etkinliği öncesinde hem öğretmen hem de öğrenci amaçlarını belirlemiş olmalıdır. Amaçsız bir dinleme etkinliği, istenilen sonucu vermeyecektir. Öğretmen, yapacağı konuşma öncesinde konuya dair bir ön bilgi vererek, öğrencilerin amaçlarını

belirlemede onlara yardımcı olabilir. Çünkü öğrenciler, her zaman doğru amaçları seçemeyebilirler” (Özbay 2006, 57).

Okuyucu-anlatıcının rehberliğinde yapılan tartışmanın ardından; tartışmanın içeriği, metnin başlığı ve metinle ilgili resimlerden yola çıkılarak, dinleyicilerin bazı tahminlerde bulunmaları istenebilir.

“Excit” aşamasında şu sorular sorulabilir:

- Size göre, bu hikâyede, hangi kahramanlar yer alacak?
- Bu hikâyede nasıl olaylar olacak?

Bu aşamanın “yapılandırmacı yaklaşım”la da ilgili bir yönü vardır. Dinleyicinin dinleme etkinliğine doğrudan katılması, yeni öğrenileceklerle doğrudan ilgili olan, daha önce öğrenmiş olduğu bilgi ve becerilerini kullanmasıyla da yakından ilgilidir.

Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilerin metni dinlemeden önce, yapılan konuşmalardan, metnin başlığından, kendilerine gösterilen resimlerden yola çıkarak; metin okunurken duyduklarından yola çıkarak tahminde bulunmalarını ister. Bu, onların gördükleri ve duydukları ile ilgili “bireysel” olarak düşünme becerisi kazanmalarını sağlamaktadır. Bireysel olarak düşünme becerisi de kavramayı kolaylaştıracaktır.

1. ELVES yönteminin çeşitli uygulamaları için bkz. Eşref Sezin ve Ahmet Feyzi Satıcı (2013); “Bireysel ve Grupla Çalışmanın Başarı Üzerine Etkileri ve Empatik Eğilimin Rolü”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 44: 170-180. Ayrıca bkz. Banu Yangın (1998); “Dinledigini Anlama Becerisini Gelistirmede Elves Yönteminin Etkisi”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

2. ELVES yöntemiye ilgili basamakların açıklamaları, Banu Yangın’ın konuyla ilgili eserindeki bilgilerin uyarlanmasıyla oluşturulmuştur. Bkz. Banu Yangın (2002); “Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi,” Dersal Yayıncılık, Ankara. s.61-64.

■ LISTEN (Dinleme)

Bu aşamanın özü, edebî metin okunurken, dinleyicileri “tahmin yapmaya” yönlendirmektir. Dinleme, tek başına düşünülmemesi gereken bir faaliyettir. “Dinleyici, mesaj ve ortam” birbiriyle örtüştüğü zaman başarıya ulaşacaktır.

Bu aşamada, dinleyici, tahminlerini doğrulayacak ya da reddedecek duruma geldiğinde, onu öykünün esas noktasını hatırlamaya yönlendirmek gerekir.

Bunun için, bir tahmin yapıldığında “parmaklar havaya”, olayların akışı tahminden farklı bir şekilde geliştiğinde “eller açık” gibi işaretlerden yararlanılabilir. Ayrıca, öğrencilerin beğendikleri bölümleri “gülümseyerek”, beğenmedikleri bölümleri “üzülmüş gibi görünerek” düşünce ve duygularını ifade etmeleri sağlanmalıdır. Bu, dinleyiciyi duygu ve bedenle birlikte dinlemede etkin kılmaktır. Okuyucu-anlatıcı, dinleyicileri şu sözlerle yönlendirebilir:

“Bu söylediğinizden emin misiniz? “Düşünün bakalım.”,
“Şimdi dinleyin. Bakalım tahminlerinizde haklı mısınız?
“Yanılmış olabilir misiniz?”

Dinleyicilerin olacaklarla ilgili meraklandırılması, tahminlerinin çıkıp çıkmayacağı konusunda yarışma ortamına sokulması, onların dinlemeye olan isteklerini artırır.

■ VISUALIZE (Görüntüleme-Canlandırma)

Bir edebî eseri dinleyen her dinleyici, zihninde farklı imgeler canlandırabilir. Onları, bu imgeleri sözlerle ifade ederek paylaşımları konusunda yönlendirmek gerekir. Dinleyicilere, dinlemede anlam çıkarabilmelerinde yardımcı olan önemli bir yol da “kontrollü zihinsel canlandırma”dır. Zihinsel canlandırma için, Okuyucu-anlatıcı şunları söyleyebilir:

“Gözlerinizi kapatın ve hayal edin.” “Öyküdeki ayının büyüklüğü ne kadardı?” “Orman nasıldı? Hava güzel miydi?”

Dinleyiciler, dinledikleri masalın görüntülerini canlandırdıklarında, kavramaları kolaylaşmaktadır. Canlandırma yapma, öğrenmeyi ve hatırlamayı olumlu yönde etkilemektedir.

Onlara edebî eserlerle ilgili resimler çizdirmek de onların “içsel canlandırma yapma” becerilerini geliştirmektedir.

■ EXTEND (Geliştirme-Detaylandırma)

Bu aşamada, okuyucu-anlatıcı, dinleyenleri “etkin anlam çıkarıcılar” durumuna getirecek sorular sorarak anlamayı kolaylaştırabilir. Dinleyiciler, zihinlerinde depoladıkları bilgi ile hikâyede geçen yeni bilgiler arasında bağ kurabiliyorlarsa, anlama yüksek düzeyde gerçekleşir. Şöyle sorular sorularak bu gerçekleştirilebilir:

“Eğer bu öykünün yazarı siz olsaydınız öyküye başka neler eklerdiniz?”

“Bu öykü size neyi hatırlattı?”

“Öyküde yer alacağını düşündüğünüz hayvanlar sizin beklediğiniz gibi çıktı mı?” “Bu öyküde neden hiç köpek balığı yoktu?”...

■ SAVOR (Özümseme-Belleğe Yerleştirme)

Dinlemenin ve bunun sonucunda öğrenmenin gerçekleşebilmesi için olaya dayalı türün iyice özümseyip belleğe yerleştirilmesi gerekir. Bunun için biraz zamana gereksinim vardır. Dinlenenlerin belleğe yerleştirilmesi, dinleyenlerin dinleme sürecinde kaptıkları anlamı yapılandırmalarına olanak sağlayacak etkinlikleri içerir. Öğretmen, şu sorularla ve yönergelerle bunu sağlayabilir:

“Çevrenizin temiz olmasından memnun musunuz?”

“Adaletli seçimler yapılması hakkında şimdi ne düşünüyorsunuz?”

“Bir baykuş olduğunuzu düşünün; nasıl uçardınız?” “Siz de içinde yer alacağınız bir öykü yazın.”...

Dinleyenlerin dinledikleriyle ilgili rol almaları, kavramalarını anlamlı artıracaktır (Yangın 2002, 61-64).

Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde, Türkmen yazar Agageldi Allanazarov’un “İki Kardeş” ve “Sınav” adlı tarafımızdan Türkiye Türkçesine aktarılan iki hikâyesinin, ELVES yöntemine uyarlanma çalışması yapılacaktır. Bu yolla, Türkmen edebiyatında yetişkinlere yönelik olduğu kadar çocuklara

yönelik olarak yazdığı edebî eserleriyle de tanınan Agageldi Allanazarov'un hikâyelerinin eğitim boyutuna da dikkat çekmek amaçlanmaktadır.

■ “İki Kardeş” Adlı Hikâyenin ELVES Yöntemiyle Okunması

(Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilere, Türkmen edebiyatının ünlü yazarlarından Agageldi Allanazarov'un “İki Kardeş” adlı öyküsünü okuyacağını ve bundan önce bazı sorular soracağını, bu soruların onların öyküyü daha iyi anlamalarına yardımcı olacağını söyler. Burada önemli olan, konuya dikkat çekmektir.) EXCIT (Güdüleme)

■ Sorular: (Ön Bilgilerin Harekete Geçirilmesi)

“Empati” ne demektir? Biraz sonra okuyacağımız hikâyede, her gün kullandığımız bazı eşyalarımızla empati kurmayı da öğreneceğiz. (Okuyucu-anlatıcının dinleyicilere sorduğu bu soru vesilesiyle, dinleyicilerin anlatılacak olan öyküye zihnen hazırlanması amaçlanır.) EXCIT(Güdüleme)

“Dinleyicilere bir çift ayakkabı resmi gösterilir. Onlara, bu resmin metinle nasıl bir alakası olabileceği sorulur.” (Dinleyicilerden gelen cevaplar dinlenir.) EXCIT (Güdüleme)
VISUALIZE (Görüntüleme-Canlandırma)

Dinleyicilere, “Ayakkabı, çanta, kitap, defter gibi her gün kullandıkları eşyaların, eğer konuşabilselerdi onlara neler diyecekleri konusunda tahminde bulunmaları istenir.” (Okuyucu-anlatıcı bu soruyla dinleyicilerin kendi hayatlarıyla bağ kurmalarını sağlamayı amaçlar. Ayrıca dinlemeye başlamadan önce ön bilgiler harekete geçirilmiş olur.)

■ EXCIT(Güdüleme)

Dinleyicilere, ““Şimdi sizlere ‘İki Kardeş’ adlı bir hikâye okuyacağım. Bu isimden hareketle hikâyede neler anlatıldığını tahmin edebilir misiniz?” diye sorulur. (Okuyucu- anlatıcı, hikâyeyi okurken doğru tahminde bulunanların parmaklarını havaya kaldırmasını, tahmini yanlış çıkanların da ellerini açık bir şekilde havaya kaldırmasını ister. Tahmini doğru

çıkanların ise ellerini havada yumruk yapmasını ister. Ayrıca dinleyicilere hoşlarına giden yerleri gülümseyerek, beğenmedikleri yerleri ise yüz asarak göstermelerini söyler.)
LISTEN (Dinleme)

İKİ KARDEŞ

Sapar, dışarıdan gelince kapılarının önünde ayaklarını aceleyle silkip ayakkabılarının her bir eşini bir yana attı. Onların birisi eşikte kaldı, öteki birisi ise fırlayıp ta öteye düştü.

(Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilere "Sizce şimdi ne olacak?" diye sorulur. Baz cevaplar alınır. "Tahmininiz doğru çıkarsa metni dinlerken ellerinizi yumruk yaparak kaldırınız, yanlış çıkarsa ellerinizi açık bir şekilde kaldırınız."denir.)
LISTEN(Dinleme)

Ayakkabılar ise, daima beraber olmayı seviyorlardı. Okula da onlar, beraber giderlerdi... Koştuklarında da beraberce koşarlardı. Futbol oynandığında birisi pas getirip verse, diğeri vurup topu kaleye salardı. Akşam yattıklarında, onlar yine beraberce birbirlerine arkadaş olup, sarılıp yatarlardı.

(Okuyucu-anlatıcı tarafından, dinleyicilere "Şimdi bu anlatılan durumlarda kendi ayakkabılarınızı hayal edin." denir. "Dinleyicilerden bu durumları zihinlerinde canlandırmaları istenir.) VISUALIZE (Görüntüleme-Canlandırma)

Ayakkabılar Sapar'a küstüler. Yana atılıp düşen sol eş ayakkabı, ona daha çok gücendi. O, o gün bir omzundan öteki omzuna dönüp gecenin bir vaktine kadar uyuyamadı.

(Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilere "Tahminleriniz doğru çıkıyor mu?" diye sorar. Cevapları sözle değil, ellerini yumruk yaparak veya açarak vermelerini ister.) LISTEN(Dinleme)

Gece, komşunun köpeği Alabay, köpek gezintisi yapıp, dolanıp o tek ayakkabıyla karşılaştı. Isırarak onu tanıdı.

(Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilere "Köpek neden ısırarak tanıdı?" diye sorar. Cevaplar kısaca tartışılır.) EXTEND (Geliştirme-Detaylandırma)

-Ey, ayakkabı, bu sen misin?

-Evet, benim komşu!

-Sen gecenin vaktinde burada ne yapıyorsun?

-Attılar...

_Orada sana ihtiyaç yok muymuş? _Belki de!

-Öyle ise benim ile gel! Belki kıymetin bilinir!

(Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilere "Sizce ayakkabı, Alabay ile giderse kıymeti bilinecek mi?" diye sorar. Kısaca cevaplar değerlendirilir.) LISTEN(Dinleme) EXTEND (Geliştirme-Detaylandırma)

Ertesi gün sabah Sapar, okula gideceği zaman, ayakkabının diğer eşini her yeri arasa da bulamadı. Ayakkabıların diğeri de, kardeşi yanında olmadığı için darılıp o gün okula gitmedi...

(Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilere şu soruları sorar: "Bu hikâyenin kahramanları kimlerdi?"

"Bu hikâyeden ders çıkararak birisi sizce günlük yaşamında nasıl davranır?" "Bu hikâyeyi siz yazsanız nasıl bitirirdiniz?"

Verilen cevaplar kısaca değerlendirilir.) SAVOR (Özümleme-Belleğe Yerleştirme), EXTEND (Geliştirme-Detaylandırma)

(Ayrıca dinleyicilerden, hikâyenin herhangi bir sahnesini resimlemeleri istenebilir.) VISUALIZE (Görüntüleme-Canlandırma)

"Sınav" Adlı Hikâyenin ELVES Yöntemiyle Okunması

(Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilere, Türkmen edebiyatının ünlü yazarlarından Agageldi Allazarov'un "Sınav" adlı öyküsünü okuyacağını ve bundan önce bazı sorular soracağını, bu soruların onların hikâyeyi daha iyi anlamalarına yardımcı olacağını söyler. Burada önemli olan, konuya dikkat çekmektir.) EXCIT (Güdüleme)

Sorular: (Ön Bilgilerin Harekete Geçirilmesi)

"Sizce herhangi bir göreve-makama insanlar nasıl seçilmelidir? Biraz sonra okuyacağımız hikâyede, seçimle ilgili bir örnek göreceğiz. (Okuyucu-anlatıcının dinleyicilere sorduğu bu soru vesilesiyle, dinleyicilerin anlatılacak olan hikâyeye zihnen hazırlanması amaçlanır.) EXCIT(Güdüleme)

Dinleyicilere, "Siz sınıfınızda, ailenizde, iş ortamınızda herhangi bir göreve-makama birisini seçtiniz mi? Hangi yöntemle seçtiniz?" gibi sorular sorulur. (Okuyucu-anlatıcı bu

soruyla dinleyicilerin kendi hayatlarıyla bağ kurmalarını sağlamayı amaçlar. Ayrıca dinlemeye başlamadan önce ön bilgiler harekete geçirilmiş olur.) EXCIT(Güdüleme)

Dinleyicilere, ““Şimdi sizlere ‘Sınav’ adlı bir hikâye okuyacağım. Bu isimden hareketle hikâyede neler anlatıldığını tahmin edebilir misiniz?” diye sorulur. (Okuyucu- anlatıcı, hikâyeyi okurken doğru tahminde bulunanların parmaklarını havaya kaldırmasını, tahmini yanlış çıkanların da ellerini açık bir şekilde havaya kaldırmasını ister. Tahmini doğru çıkanların ise ellerini havada yumruk yapmasını ister. Ayrıca dinleyicilere hoşlarına giden yerleri gülümseyerek, beğenmedikleri yerleri ise yüz asarak göstermelerini söyler.)LISTEN(Dinleme)

SINAV4

0 gün sınıf futbol takımına kaptan seçilmek için dersten sonra toplantı yapıldı.

_Akınyaz iyi oynuyor. Kaptan olabilir, diyerek, Aşır kalkıp ilk olarak kendi fikrini söyledi.

(Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilere “Sizce Akınyaz kaptan seçilecek mi?” diye sorulur. Bazı cevaplar alınır. “Tahmininiz doğru çıkarsa metni dinlerken ellerinizi yumruk yaparak kaldırınız, yanlış çıkarsa ellerinizi açık bir şekilde kaldırınız.”denir.) LISTEN(Dinleme)

_Bundan kaptan olur mu? 0 gün telaşlanıp, acele edip topu kendi kalemize attı, deyip, Yusup oturduğu yerden ona karşı çıktı.

_0 zaman, Nepes kaptan olsun!

_Nepes, yürüdüğü yerde uyuklayıp, esneyip yürürken, ondan kaptan olur mu? deyip Yusup tekrar herkesten önce ona karşı çıktı.

(Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilere “Sizce Yusup nasıl birisi?” diye sorar. Cevaplar kısaca değerlendirilir.) LISTEN(Dinleme)
EXTEND (Geliştirme-Detaylandırma)

_Çarı da güzel oynuyor. 0 zaman kaptan o olsun!

_Sen nasıl futbol oynuyorsun? Bir şey söylenecek deseler,

hemen sen konuşmaya başlıyorsun, dedi Yusup ve ayağa kalktı. Sınıf, Yusup'un tavırlarına şaşırıldı. Çarı, onun tavırlarına sinirlendi. _Niçin, sınıfta kendinden başka konuşabilen yok mu zannediyorsun?

(Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilere "Sizce Sizce Yusup, Çarı'ya nasıl cevap vermiştir?" diye sorar. Kısaca cevaplar değerlendirilir. "Tahmininiz doğru çıkarsa metni dinlerken ellerinizi yumruk yaparak kaldırınız, yanlış çıkarsa ellerinizi açık bir şekilde kaldırınız."denir) LISTEN(Dinleme) EXTEND (Geliştirme-Detaylandırma)

Yusup, Çarı'nın hareketlerini gözetledikten sonra, çok anlamlı bir şekilde tekrar gülümseyip ayağa kalktı.

Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilere "Yusup'un nasıl gülümsemiş olabileceğini tahmin ederek canlandırabilir misiniz?" diye sorar. Kısaca cevaplar değerlendirilir.) LISTEN(Dinleme) VISUALIZE (Görüntüleme-Canlandırma)

_Öğretmenim, Çarı bize kaptan olabilecekti...

_Dün ben kendi futbol takımımıza kaptan seçecek olduğumuzu babama haber verdim. O da kaptan olarak kendi bölgesini koruyabilen oyuncuyu seçmeyi nasihat etti. Ben babamın öğrettiği gibi gerçek kaptanı tanımak için sınav yaptım, deyip durumu açıkladı.

Sınıf o gün Çarı'yı takımın kaptanlığına seçti. (Okuyucu-anlatıcı, dinleyicilere şu soruları sorar: "Öğretmenin kaptan olarak Çarı'yı seçme nedeni nedir?" "Bu hikâyenin kahramanları kimlerdi?"

"Bu hikâyeden ders çıkaracak birisi sizce bir seçim durumunda nasıl davranır?" Bu hikâyeyi siz yazsanız nasıl bitirirdiniz?" Verilen cevaplar kısaca değerlendirilir.) SAVOR (Özümleme-Belleğe Yerleştirme), EXTEND (Geliştirme-Detaylandırma)

(Ayrıca dinleyicilerden, hikâyenin herhangi bir sahnesini resimlemeleri istenebilir.) VISUALIZE (Görüntüleme-Canlandırma)

Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta da şudur: Yukarıda gösterilen ELVES yönteminin hikâyelere uyarlama yönergeleri, anlatıcının konuyla ilgili tecrübe ve bilgi birikimine göre geliştirilebilir. Ayrıca bu uygulama basamak

ve yönergeleri, dinleyicilerin durumuna ve onlardan gelecek cevapların niteliğine göre de uygulama esnasında genel çerçeve aşılmamak şartıyla çeşitlendirilebilir.

■ SONUÇ

ELVES yöntemi, edebiyat-dil öğretiminde, çocuk edebiyatı sahasında, özellikle de tahkiyeli metinlerin anlatımında etkinliği artırmak için kullanılabilecek bir yöntemdir. “Excite”, “Listen”, “Visualize”, “Extend” ve “Savor” sözcüklerinin ilk harflerinden oluşan bu yöntem, esasında “dinlediğini anlama” becerisinin geliştirmesi amacıyla tasarlanmış bir yöntemdir.

Türk Dünyası Edebiyatları içerisinde önemli bir yere sahip olan Türkmen edebiyatında, Agageldi Allanazarov gibi, edebi yönünün yanında eserlerindeki eğitici yönün de dikkat çekici boyutta olduğu yazarlar mevcuttur. Çağdaş Türkmenistan edebiyatının roman, hikâye, şiir gibi birçok türünde eser vermiş, özellikle de çocuk edebiyatı sahasında adını duyurmuş bir yazar olan Agageldi Allanazarov’un özellikle çocuk edebiyatı ürünlerindeki başarısı, üzerinde durulması ve Türkiye sahasında da bilinmesi gereken bir konudur.

Yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda, Türkmen yazar Agageldi Allanazarov’un “İki Kardeş” ve “Sınav” adlı iki hikâyesi tarafımızdan Türkmen Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarılmış, daha sonra da ELVES yöntemine uyarlanma çalışması yapılmıştır.

Örnek olarak seçilen hikâyelerin ELVES yöntemine uyarlanma aşamalarında görülmüştür ki; Türkmen yazar Agageldi Allanazarov’un çocuklar için yazdığı hikâyeler, dinleyicinin de anlatıcı-okuyucu tarafından hikâyedeki olayların aktarımına dâhil edilmesine imkân tanıyan yapıda eserlerdir. Hikâyelerdeki hareketli içyapı, birden çok duyuya hitap eden bir anlatıma imkân vermektedir.

Türk Dünyası Edebiyatından bu tarz eserlere sahip olan yazarlarla ilgili bu türden değerlendirme ve uyarlama çalışmalarının yapılması, Türkmen yazar Agageldi Allanazarov

gibi pek çok edebiyatçının Türkiye sahasında da tanınması anlamına gelecektir.

■ KAYNAKÇA

1. ALLANAZAROW A. (1993). Şadıyan Harplık, Aşgabat: "ŞATLYK" Hususi Firmasınıñ Neşriyatı.
2. ALLANAZAROW A. (2006). Hazaryñ Yssy Tomsy (Roman we Nowellalar), Aşgabat: TDKP.
3. CALP M. (2007). Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi, Konya: Egitim Yay.
4. EŞREF S. ve Ahmet Feyzi Satıcı (2013). "Bireysel ve Grupla Çalışmanın Başarı Üzerine Etkileri ve Empatik Eğilimin Rolü", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 44: 170-180.
5. GÜNEY E. C. (1982). Masallar, Ankara: Turizm ve Kültür Bakanlığı Yayını.
6. ÖZBAY M. (2006). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri 1-2, Ankara: Öncü Kitap.
7. SEVER S., Zekeriya Kaya ve Canan Aslan (2006). Etkinliklerle Türkçe Öğretimi, İstanbul: Morpa Yay.
8. YANGIN B.. (1998). "Dinlediğini Anlama Becerisini Gelistirmede Elves Yönteminin Etkisi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
9. YANGIN B. (2002). Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi, Dersal Yayıncılık, Ankara.

Ertuğrul KARAKUŞ.

"TÜRÜK" Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi 2018; Yıl: 6, Sayı: 15; Geliş Tarihi: 04.12.2018; Kabul Tarihi: 21.12.2018 Sayfa: 247-257; ISSN: 2147-8872.

Edebiyatı öğreniş